[1]चतुरः, [2]चत्वरम्.

(492) " चदि आह्लादने दीप्तौ च " (I-भ्वादिः-68. सक. सेट्. पर.)

चन्दकः-न्दिका, चन्दकः-न्दिका, चिचन्दिषकः-षिका, चाचन्दकः-न्दिका; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि, भौवादिककन्दतिवत् (163) ज्ञेयानि। [3]चन्द्रः, [4]चन्दिरः।

(493) " चदे याचने " (I-भ्वादिः-866. सक. सेट्. उभ.)

चादकः-दिका, चादकः-दिका, चिचदिषकः-षिका, चाचदकः-दिका; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि भौवादिकचतधातुवत् (491) बोध्यानि। ण्यति-चाद्यम्[A]।

(494) " चन च " (I-भ्वादिः-803. सक. सेट्. पर.) घटादिः। [अ]

चकारात् हिंसायामिति पूर्वधातुगतं सम्बध्यते।

चानकः-निका, [5]चनकः-निका, चिचनिषकः-षिका, [6]चञ्चनकः-निका, चंचनकः-निका;

---

1. 'मन्दिवाशि—' [द. उ. 8. 21] इत्यादिनोरच्प्रत्ययः। चत्यतेऽसौ जनैरिति **चतुरः**=प्रभुर्जनः।
2. औणादिके [द. उ. 8. 47] ष्वरच् प्रत्यये रूपम्। चतन्तेऽस्मिन् भूतानीति **चत्वरम्**=चतुष्पथम्। **चत्वरी**=वेदिः।
3. 'स्फायितञ्चि—' [द. उ. 8-31] इत्यादिना रक्प्रत्ययः। **चन्द्रः**=सोमः।
4. 'इषिमदिमुदि—' [द.उ. 8-26] इत्यादिना किरच् प्रत्ययः। प्राणिनः चन्दयतीति **चन्दिरः**=शीतकिरणः।
5. 'घटादयो मितः' (गणसूत्रं भ्वादौ) इति मित्त्वम्। तेन, 'मितां ह्रस्वः' (6-4-92) इति णौ उपधाया ह्रस्वः। एवं ण्यन्ते सर्वत्र ज्ञेयम्।
6. 'नुगतोऽनुनासिकान्तस्य' (7-4-85) इति, यङन्तेऽभ्यासस्य नुगागमः। 'स च पदान्तवद्वाच्यः' (वा. 7-4-85) इति वचनात् परसवर्णविकल्पः। एवं यङन्ते सर्वत्र रूपद्वयं बोध्यम्।

A. 'रेटत्तटा या खलु चातकैश्च **चाद्यं** जलं प्रोथति दातुमुर्व्याम्॥' धा. का. 2-25.

[अ] अत्र **सिद्धान्तकौमुद्याम्**, '**चन च**' इति घटादिषु पठ्यते। स च न प्रामाणिकः पाठः। '**चन च**' इत्येव भाव्यम्। अत एव, **क्षीरस्वामि-माधव-नारायणभट्टादिभिः** हिंसार्थकत्वेन **चन**धातुः घटादौ पठितः, व्याख्यातश्च। "**तञ्जावूर् सरस्वतीमहाल्**" ग्रन्थालये मुद्रिते **पाणिनीय-धातुपाठ**नामके कोशेऽपि, '**चन** च' इत्येव दृश्यते। अतः बहुकोशप्रमाणानुसारेण हिंसार्थक**चन**धातो रूपाणि प्रदर्शितानि। '**चनु** च' इति **क्षीरस्वामि**-पाठः। तदानीमुदित्त्वेन क्त्वायामिड्विकल्पः। तेन **चनित्वा-चान्त्वा**, इति रूपद्वयमिति विशेषः।